

نشریه تازه‌های اطلاع‌رسانی و مهارت‌های اطلاع‌یابی

شماره ۴۳- بهار ۱۳۹۵، ISSN: 1684-7989

صاحب امتیاز: مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی

سرمدییر: دکتر زهره عباسی

آنچه در این شماره می‌خوانیم:

- ✦ سرمقاله: اهمیت آموزش حرفه‌ای، دکتر زهره عباسی
- ✦ آشنایی با راهنماهای موضوعی سایت مرکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد، شهربانو صادقی گورجی
- ✦ معرفی مجموعه نقد و بررسی شکسپیر از سری مجموعه Shakespearean GROUP GALE، محمود صدیقی
- ✦ کاربرد ابر داده‌ها در سازماندهی اطلاعات، مریم رفیع
- ✦ نشر الکترونیک و معرفی محصولات شرکت آمازون، مریم رفیع
- ✦ نقش کتابدار معلم: راه‌های امروز و آینده، رقیه دهستانی

اهمیت آموزش‌های حرفه‌ای^۱

در دنیای در حال تغییر کنونی آموزش و پژوهش در سازمان‌ها و نهادها به دلایل فراوان به عنوان ضرورتی انکارناپذیر پذیرفته شده است. تغییرات سریع و عمیق علمی سبب شده است که هر از چند گاهی نظریات، تکنیک‌ها و روش‌های جدیدی وارد عرصه محیط کار شود، لذا برای ادامه حیات حرفه‌ای باید آن را آموخت و روش‌ها و فرآیندهای قدیمی را که کارایی ندارند، کنار نهاد.

بهسازی نیروی انسانی که به صورت آموزش‌های ضمن خدمت در کتابخانه انجام می‌شود فراهم آوردن زمینه‌ای است که بر اساس آن توانایی‌های بالقوه افراد به فعل در آمده و استعدادهای آنان شکوفا گردد. در نتیجه کارکنان آموزش دیده نسبت به کارکنانی که از این شاخصه بهره‌مند نیستند به تغییرات سازمانی و هم چنین تغییرات جامعه آگاهانه‌تر واکنش نشان می‌دهند.

در همین راستا هر ساله، فصل تابستان فرصت مناسبی برای بازآموزی کتابداران دانشگاه بوده و دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی متنوعی برنامه‌ریزی می‌شود تا برای شروع سال تحصیلی بتوان با دانش و آگاهی و نشاط بیشتر به ارائه خدمت پرداخت.

برخی از موارد مورد انتظار از برگزاری این دوره‌ها عبارت است از:

- ۱- بهبود کمی و کیفی خدمات ارائه شده
- ۲- تقویت روحیه و اعتماد به نفس کتابداران و ایجاد ثبات در سازمان
- ۳- شکوفا کردن استعدادهای نهفته کارکنان
- ۴- ایجاد زمینه رشد و موفقیت در امور شغلی

آشنایی با راهنماهای موضوعی سایت

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد^۱

مقدمه

راهنماهای موضوعی در وبسایت کتابخانه‌های دانشگاهی و مراکز علمی با عناوینی چون Subject Directories, Research Subject, Subject Index, Subject Research Guides و... مشاهده می‌شود. این منابع که به صورت گزینشی و توسط نیروی انسانی شناسایی، ارزیابی و انتخاب می‌شوند، به صورت موضوعی دسته بندی و ارائه می‌گردند. با توجه به اینکه تلاش می‌شود اطلاعات مفید و کاربردی انتخاب شود، این منابع یکی از مخازن غنی اطلاعات هستند. دانشگاه‌های مطرحی چون هاروارد، یال، الینویز، نیوکاسل، دوک و... به کاربران خود این خدمات را ارائه می‌دهند.

معرفی راهنماهای موضوعی

راهنماهای موضوعی مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی با هدف ارائه خدمات آموزشی و پژوهشی مناسب در حوزه‌های موضوعی مختلف از زمان ایجاد وب سایت این کتابخانه ایجاد شد. این راهنما ۴۸ شاخه موضوعی را دربر دارد که با توجه به نیازهای دانشگاه قابل گسترش است. در مرحله اول وبسایتها و پایگاه‌های علمی موضوعی بصورت ایجاد صفحه در سایت قرار گرفتند که از نظر مدیریت لینک سایتها مشکلاتی را ایجاد می‌کرد. از جمله محدودیتهای ارائه لینکها به صورت صفحه‌ای می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. عدم امکان دسته بندی چندگانه. مثلا اگر سایتی همزمان رشته‌های فیزیک، برق و ریاضیات را پوشش می‌داد، باید در صفحات مجزای هر موضوع لینک درج می‌شد. بنابراین هرگونه تغییر اعم از حذف یا ویرایش باید به طور مجزا در تمام صفحات انجام می‌شد.

۲. محدودیت استفاده از توصیف برای هر لینک. برای یاری به کاربر به منظور انتخاب و تصمیم استفاده از یک لینک لازم است که توصیف کوتاهی از هر لینک ارائه شود. اما در طراحی صفحه به صفحه این مسئله باعث طولانی شدن مرور صفحه می‌شود.

۳. محدودیت الفبایی کردن. با توجه به اینکه بسیاری از برنامه‌های ویراستاری صفحات وب به راحتی امکان الفبایی کردن فهرست را فراهم نمی‌کند، همیشه الفبایی کردن به صورت صفحه‌ای با دشواری همراه است. بنابراین یا باید به صورت دستی الفبایی شود و یا از نرم افزارهای کمکی استفاده شود و یا اینکه کد نویسی مجزایی انجام گیرد.

۴. عدم شمارنده تعداد کلیک‌ها. اینکه بدانیم چه لینکی بیشترین کلیک را داشته است به ما کمک می‌کند تا نیاز کاربر را بسنجیم. اینکه کاربر ما به دنبال چه نوع اطلاعاتی است بسیار مهم است. با شماره لینک می‌توانیم

این نتیجه را هم بگیریم که توصیف یک لینک تا چه حد برای کاربر گویا و برانگیزاننده است. بنابراین چنانچه از محتوای لینک اطمینان داریم ولی تعداد کلیک روی آن لینک کم باشد، ما را بر آن میدارد تا توصیف لینکها را تغییر دهیم.

۵. عدم جستجو پذیری مجزا. با توجه به اینکه همه لینکها در یک یا چند صفحه قرار می‌گرفت، کاربران در جستجوی محتوای سایت به صفحاتی هدایت می‌شدند که این صفحات در کنار ده‌ها لینک، لینک یا مطلب مورد نظر وی را نیز داشت. بنابراین کاربران برای رسیدن به هدف ناچار به جستجوی مجزا از طریق مرورگر هم بودند.

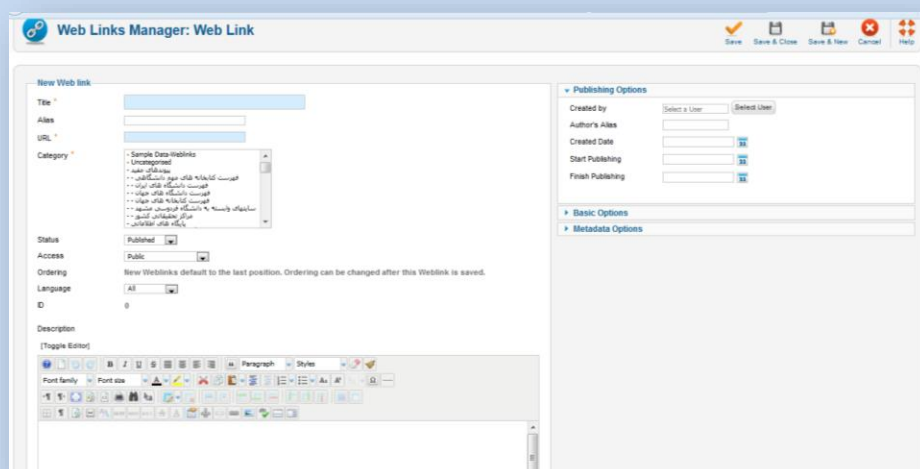
با توجه به محدودیتهای یاد شده و لزوم ارائه بهینه تر خدمات بر آن شدیم تا از روشی استفاده کنیم که لینکهای موضوعی را به طور مطلوب مدیریت کنیم. بنابراین به دنبال انتخاب کامپوننت مناسب به این منظور شدیم. چندین کامپوننت بررسی شد و در نهایت کامپوننت وب لینکها انتخاب شد که در حله نخست تمامی نیازهای ما را پوشش نمی‌داد بنابراین پس از شناسایی نواقص این کامپوننت در صدد رفع نواقص برآمدیم.

ویژگی کامپوننت وب لینکها

همانطور که پیشتر گفته شد، برای رفع محدودیتهای نمایش صدها وبسایت و پایگاه مفید و کاربردی در موضوعات مختلف از کامپوننت وب لینک استفاده شد تا محدودیتهای گفته شده را مرتفع نماید. این کامپوننت بخش‌های مختلفی دارد:

- عنوان سایت
- نشانی سایت
- دسته‌بندی موضوع (ها)
- توصیف وبسایت
- برچسب گذاری

تصویر زیر صفحه ایجاد یک وب لینک را نشان می‌دهد.

با توجه به اینکه اطلاعات هر وب لینک به صورت مستقل وارد می‌شود، هرگونه تنظیمی نیز به صورت مستقل اعمال می‌شود. چنانچه بخواهیم تمامی وب لینکهای یک دسته موضوعی به صورت خاصی نمایش داده شود، تنظیمات مورد نظر را روی همان دسته موضوعی اعمال می‌کنیم. در نهایت صفحه تولید شده برای نمایش به کاربر به صورت زیر خواهد بود:

تاریخ

نمایش بر اساس حروف الفبا

ALL a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z

فیلتر

نمایش # 20

American Memory

دروازه اطلاعاتی به منابع کتابخانه کنگره است. مجموعه آن از مجموعه کتابخانه کنگره و دیگر موسسات تأمین می‌شود و شامل تاریخچه وقایع تاریخی، مردم، مکان‌ها و عقاید رایج در آمریکا می‌شود. این وبسایت امکان دسترسی آزاد و رایگان به مدارک دست‌نویس، صوتی، تصاویر ثابت و متحرک، نقشه، صفحات موسیقی آمریکایی را فراهم کرده است. (اطلاعات بیشتر...)

archives hub

یک دروازه اطلاعاتی است و امکان دسترسی به غنی‌ترین آرشیوهای بریتانیا را فراهم می‌کند و تحت پوشش دانشگاه لیورپول می‌باشد. این دروازه اطلاعاتی منابع تحت پوشش خود را نگهداری نمی‌کند بلکه تنها اطلاعات منبع، محل ذخیره و شماره ارجاع آن را در اختیار کاربر قرار می‌دهد و در صورت امکان لینک دسترسی به نسخه دیجیتال را برای کاربران فراهم می‌کند. (اطلاعات بیشتر...)

Digital image collections

منطق به کتابخانه کمبریج بوده و امکان دستیابی به اطلاعاتی همچون کتاب، نقشه، مجلات و نسخخطی را به شکل دیجیتالی امکان‌پذیر ساخته است. نسخ خطی موجود به شکل چاپی، میکروفلم، دیجیتالی و همچنین آنلاین در دسترس دانشجویان و عموم قرار دارد. منابع این وبسایت شامل تمام مذهبها، مجموعههای پابروس، بارشمن، سانسکریت، سخنان و نوشته‌های دانشمندان و افراد مهم و سایر منابع تاریخی مهم می‌باشد. (اطلاعات بیشتر...)

8

H-Net

همانطورکه مشاهده می‌شود در کنار توصیف هر لینک عددی وجود دارد که این عدد نشان دهنده تعداد کلیک کاربران روی عنوان هر لینک است. چنانچه برای برخی سایتها راهنماهای مفصل داشته باشیم می‌توانیم در ادامه توصیفها به صورت فایل مجزا الحاق کنیم.

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه پژوهشگران به دنبال محتواهای معتبر و مفید هستند، کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی اقدام به شناسایی و تدوین اطلاعات مربوط به وبسایتها و پایگاههای موضوعی مناسب هستند. بنابراین مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی مشهد نیز از ابتدا این مهم را در نظر داشته است. از آنجاییکه فرایند شناسایی و انتخاب وب سایتها بسیار زمان بر و تخصصی است، لازم است برای بالا بردن کیفیت کار از متخصصان موضوعی نیز استفاده شود. این اطلاعات در منوی خدمات پژوهشی با عنوان راهنماهای موضوعی قرار دارد.

معرفی مجموعه نقد و بررسی شکسپیر^۱

از سری مجموعه GALE GROUP

Shakespearean Criticism (SC)

مجموعه نقد و بررسی آثار شکسپیر از سری مجموعه‌های نقد و بررسی ادبیات جهان با تأکید بر ادبیات غرب است که از سوی انتشارات گیل چاپ و منتشر می‌گردد. این ناشر معروف مجموعه‌های زیادی را در نقد ادبی براساس تاریخ، قرن و موضوعات ادبی منتشر ساخته است که با عنوان‌های نقد و بررسی ادبیات قرون میانه، نقد و بررسی ادبیات قرن نوزده، نقد و بررسی ادبیات قرن بیست، نقد و بررسی ادبیات معاصر، نقد و بررسی نمایشنامه‌ها، نقد و بررسی داستان‌های کوتاه و نقد و بررسی شکسپیر و آثار او شهرت جهانی دارند. کتابخانه مرکزی آثار مهم مجموعه‌های گیل را به جز دو مورد (ادبیات قرون میانه و شعر)، مطابق فهرست ذیل در اختیار دارد که البته به دلیل کثرت مجلدات هیچ یک از مجموعه‌ها کامل نیست.

📖 عنوان مجموعه‌های مهم گیل گروپ در کتابخانه مرکزی

Contemporary Literature Criticism (CLC) Ref PN 771.C59 (we own v. 1-269)*Twentieth Century Literature Criticism (TCLC)* Ref PN 771.G27 (v. 1-215)*Nineteenth Century Literature Criticism (NCLC)* Ref PN761.N5 (v. 1-209)*Classical and Medieval Literature Criticism (CMLC)* Ref PN 610.C53 (1-108)*Literature Criticism from 1400 to 1800 (LC)* Ref PN 86.L53 (1-161)*Short Story Criticism (SSC)* Ref PN 3373.S56 (v. 1-120)*Poetry Criticism (PC)* Ref PN 1111.P63 (v. 1-94)Also indexes *Contemporary Authors*

📖 ویژگی مجموعه اختصاصی نقد و بررسی شکسپیر

الف. این منبع براساس صدها نشریه وگزیده کتاب‌ها فراهم می‌شود و شامل دیدگاه‌های متنوع محققان از قرن هفدهم تاکنون می‌باشد.

ب. روز آمد بودن: آخرین پژوهش‌ها و نیز قدیمی‌ترین نقدها را در بر دارد.

با این وصف، مجموعه نقد ادبی شکسپیر برای دانشجویان مقاطع تحصیلی مختلف در رشته ادبیات و نیز برای استادان و دانش پژوهان قابل استفاده است.

پوشش موضوعی مجموعه

- الف. جلد‌های یک تا ده مجموعه مروری است برنقدهریک از آثار شکسپیر
- ب. جلد‌های یازده تا ۲۶ تاریخ اجرای هر یک از نمایشنامه‌های شکسپیر را بر روی صحنه تئاتر و سینما ارائه می‌دهد و در زمینه موضوع‌های صحنه بحث‌هایی را ارائه می‌دهد.
- ج. جلد‌های ۲۷ تا ۵۶ آثار انتقادی چاپی بعد از ۱۹۶۰ را بررسی می‌کند. هر جلد حاوی یک مضمون اصلی در زمینه مطالعه آثار شکسپیر از قبیل سیاست، مذهب و یا جنسیت می‌باشد. مدخل موضوع در هر جلد این مضمون را با ارجاع به همه آثار شکسپیر مورد بحث قرار می‌دهد.
- د. از جلد ۵۷ به بعد هر یک از چهار مدخل هر مجلد فقط یک شعر با نمایشنامه خاصی را بررسی می‌نماید. بعلاوه از جلد ۶۰ به بعد نیز موضوعات و مضامینی مختلف مانند نمایشنامه‌ها، موضوعات نمایشنامه‌ها و قهرمانان و شخصیت‌های این آثار مورد نقد و ارزیابی قرار می‌گیرند.

ساختار مجموعه نقد و بررسی شکسپیر و آثار او

۱. فهرست مندرجات نمایشنامه‌ها و اشعار مورد نقد و بررسی در ابتدای هر مجلد به ترتیب جلد تنظیم شده است. با نگاهی به آن خواننده می‌تواند عناوین مدخل‌های جلد مربوطه، قبل و بعد را نیز بداند. بعنوان مثال با نگاهی به جلد ۶۵ می‌توان تمام گویه‌ها را از اولین جلد تا پس از آن مشاهده نماید.
۲. مقدمه هر مدخل که بطور خلاصه اثر و موضوع مورد بحث در هر مدخل را به خواننده معرفی می‌نماید.
۴. نقد و بررسی (criticism) هر مدخل شامل مجموعه مقالاتی است که براساس تاریخ نگارش و ذیل عنوانهای فرعی درباره جنبه‌های مختلف شعر، نمایشنامه و یا موضوع تنظیم شده است. نام منتقد و تاریخ تصنیف یا چاپ اثر انتقادی در آغاز هر مقاله آمده است. نقد و بررسی‌هایی که نویسنده آن مشخص نیست فقط به ذکر منبع مورد نظر بسنده می‌شود. در انتهای هر مقاله یا گزیده منتخب از یک مقاله، منابع و ماخذ مورد استناد به صورت پانویس (notes) چاپ شده است. در مورد گزیده یک نقد و بررسی، تنها پانویس مربوط به آن متن‌های برگزیده آورده شده است.

ساختار مقاله‌ها

- الف. مدخل: *ANTONY AND CLEOPATRA*
- ب. موضوع یا عنوان فرعی مدخل فوق: *CHARACTER STUDIES*
- ج. مؤلف و تاریخ نگارش: j. Leeds Barroll (essay date 1984) v.58.
- د. وقتی نام کامل نویسنده مورد تردید باشد: T.C [THOMAS CAMPBELL?]
- ه. نام مستعار سرشناسه واقع شده و اسم اصلی داخل کروشه آمده است:
LONGINUS Pseudonym of GEORGE [STEEVENS] V.1
۵. منبع مورد استفاده هر مقاله در ابتدا یا انتهای مقاله به تفصیل بیان شده است.
۶. یک یادداشت توضیحی در ابتدای هر مقاله با هدف استفاده بهتر دانشجویان از مجموعه آماده است.

۷. در انتهای هرمدخل افزون بر منابع و ماخذ، منابع بیشتری جهت آگاهی و اشراف خواننده (ADDITIONAL BIBLIOGRAPHY) یا (FURTHER READING) معرفی می‌شود.
۸. در انتهای برخی جلد‌ها واژه‌نامه تفصیلی (GLOSSARY) وجود دارد که اطلاعاتی در خصوص اشخاص و لغات به دست می‌دهد.

📖 نمایه‌ها (indexes)

۱. نمایه درهم کرد نقش‌ها و کاراکترها (cumulative character index): نقش‌های اصلی مورد بحث در نقد و بررسی هرنمایشنامه را مشخص می‌کند که با مراجعه به آن به سرعت می‌توان جلد و صفحه مدخل مورد نظر را بازیابی نمودمانند رومئو و ژولیت، سزار، کلئوپاترا، مارک آنتونی و غیره.
۲. نمایه درهم کرد موضوع (cumulative topic index): موضوع‌های اصلی و تاریخچه هرمدخل را بیان می‌کند. همچنین نظام ارجاعات، از جمله ارجاع "نیز نگاه کنید" در آن رعایت گردیده است.
۳. نمایه درهم کرد موضوع بر اساس نمایشنامه (cumulative topic index by play): موضوع‌های اصلی و تاریخچه هرنمایشنامه بر پایه نظم الفبایی تنظیم شده‌اند که ذیل هر یک موضوعات فرعی مرتبط آمده است و در مقابل آن شماره جلد (به صورت پررنگ) و صفحه مربوط مشاهده می‌شود. قابل توجه اینکه نمایه درهم کرد در هر جلد، موضوع‌های جلد‌های پیشین را نیز پوشش می‌دهد.

📖 شیوه استناددهی از مجموعه ادبی نقد و بررسی شکسپیر

دو الگو برای نقل قول مستقیم از این مجموعه پیشنهاد گردیده است. اولین مورد مربوط به نقل قول از نشریات و دومین مثال شامل کتاب مورد استناد می‌باشد این الگوها را می‌توان با مراجعه به مقدمه جلد‌های جدید زیر عنوان (citing Shakespearean criticism) مدنظر قرار داد.

کاربرد ابر داده‌ها در سازماندهی اطلاعات^۱

اصطلاح ابر داده اصطلاح جدیدی نیست، کتابداران سال‌هاست که به فهرست نویسی کتاب‌ها و مجلات می‌پردازند. فهرست کتابخانه خود نوعی ابر داده است که برای یافتن کتاب‌ها و مجلات و زمینه‌های موضوعی خاص و بازیابی آنها از قفسه کتابخانه مورد استفاده قرار می‌گیرد. امروزه ابر داده در سازماندهی منابع الکترونیکی بویژه منابع وب، نقش و اهمیت برجسته‌ای یافته است (صفری، ۱۳۸۲، ص ۷۴) و با شک‌گیری الگوهای ابر داده‌ای نیاز به استفاده از فهرست‌های پیوسته همگانی بعنوان گذرگاهی برای دسترسی به مجموعه‌های ابر داده‌ای در کتابخانه‌ها امری ضروری به نظر می‌رسد. نظام‌های مبدل ابر داده‌ای کتابخانه‌ها را قادر به استخراج ابر داده‌های خارج از فهرست پیوسته در محیط اینترنت و تبدیل آن به قالب‌هایی چون مارک و نیز یکپارچه‌سازی آن با مجموعه پایگاه‌های اطلاعاتی کتابخانه می‌سازد. الگوهای ابر داده می‌توانند دو کاربرد عمده در کتابخانه‌ها داشته باشند اول آنکه کتابخانه‌ها پایگاه‌های اطلاعاتی خود را به عنوان بخشی از خدمات کاوش شبکه‌های گسترده‌تر در دسترس قرار دهند و این امکان را فراهم سازند تا استفاده‌کنندگان کتابخانه خود دیدگاهی دوجانبه نسبت به پایگاه‌های اطلاعاتی کتابخانه‌ای و غیر کتابخانه‌ای کسب کنند. دوم آنکه کتابخانه‌ها منابع جدید را که از طریق روش‌های فهرست‌نویسی سنتی هزینه‌بر و زمان‌بر است از طریق ابر داده توصیف نمایند.

برخی متخصصان معتقدند که کتابخانه‌ها می‌توانند از ابر داده برای ایجاد رکوردهای فهرست نویسی پیچیده‌تر و نیز توصیف پایگاه‌های اطلاعاتی و تصاویر دیجیتالی، فایل‌های صوتی و سایر منابع غیر متنی استفاده کنند (شیری، ۱۳۷۸، ص ۱۳۰).

بطور کلی استانداردهای ابر داده‌ای برای فهرست‌نویسان به سه دلیل سودمند هستند:

۱- سرعت بخشیدن به تولید رکوردها: با بکارگیری استانداردهای ابر داده‌ای مناسب از طریق توصیف، ذخیره سازی و تبادل داده‌های رقومی سازماندهی این منابع سرعت می‌یابد.

۲- ایجاد ارتباط سلسله مراتبی بین رکوردها: برخی از استانداردهای ابر داده‌ای بصورت سلسله مراتبی امکان برقراری استنادهایی را به مجموعه‌های مختلف فراهم می‌سازند و پیوندهایی را بین رکوردهای مرتبط با این مجموعه‌ها برقرار می‌کنند. بدین ترتیب در مقیاس وسیع‌تر بین کلیه رکوردهای مجموعه‌های مرتبط نیز یک ارتباط سلسله مراتبی ایجاد خواهد شد.

۳- دغام چندین نوع داده ساختار یافته درباره داده: با توجه به نیاز فزاینده‌ای که برای ثبت داده‌های فنی مربوط به نسخه‌ها، منبع و متون اصلی یا جزئیات فنی ذخیره سازی و تولید این داده‌ها وجود دارد ضروری است که مسائل مربوط به جنبه‌های توصیف و دسترسی داده‌ها در ساختار یک رکورد در نظر گرفته شوند (نوروزی چاکلی، ۱۳۸۲).

در آخر می‌توان گفت ظهور محیط‌های الکترونیکی جدید و منابع الکترونیکی مختلف به الگوها، روش‌ها، استانداردها و ابزارهای جدیدی برای ذخیره و بازیابی آنها نیاز دارد و ابردادها نیز برای رفع چنین نیازی ابداع گردیده‌اند.

منابع و ماخذ

- ۱۲- صفری، مهدی. "ابرداده و کاربرد آن در سازماندهی منابع وب با تاکید بر عناصر ابردادهای دوبلین کور در بستر نحوی HTML. «فصلنامه کتاب، دوره چهاردهم، ۳ (پاییز ۱۳۸۲): ۷۳-۸۵.
- ۳- شیر، علی اصغر. "ابرداده‌ها و تاثیر آن بر فهرستهای ماشین خوان: الگوی فارسی ابردادها برای سازماندهی اطلاعات الکترونیکی فارسی" در فهرست‌های رایانه‌ای: کاربرد و توسعه: مجموعه مقالات همایش کاربرد و توسعه فهرست‌های رایانه‌ای در کتابخانه‌های ایران، ۲۷ و ۲۸ آبان ماه ۱۳۷۸، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد. به کوشش رحمت الله فتاحی. تهران: مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد؛ مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی وزارت جهاد سازندگی، ۱۳۷۹. ۱۲۴-۱۵۱.
- ۴- نوروزی چاکلی، عبدالرضا. استانداردهای ابردادهای برای فهرست نویسان. مجله الکترونیکی ۱۳۸۲، کتابدار. دوره دوم، ش ۱.
- ۵- ثورنلی، جنی. "چگونگی ابردادها: ایجاد و استانداردها". ترجمه محسن حاجی زین العابدینی. فصلنامه کتاب. دوره سیزدهم، ۳ (پاییز: ۱۳۸۱ ص ۱۳۴).

نشر الکترونیک و معرفی محصولات شرکت آمازون^۱

مقدمه

نشر الکترونیک نشری است که با کمک رایانه و در محیط الکترونیکی انجام گرفته که به چاپ، صحافی، پخش، کتابفروشی، تبلیغ و غیره به شکلی که می‌شناسیم نیاز ندارد. هرکسی که بخواهد در صورتی که سواد رایانه‌ای و به امکانات رایانه‌ای دسترسی داشته باشد، از عهده نشر برمی‌آید. نشر الکترونیک در این معناست که چالش‌گر است، زیرا تاثیر دگرسازی بر همه روندها و مراحل معمول چاپ و نشر می‌گذارد و معلوم نیست که در آینده چه پیامدهایی به بار می‌آورد. اصطلاح نشر الکترونیک نخستین بار در ۱۹۸۵ در نوشت‌هایی از پاول برنر به کار رفت. برنر می‌گفت که برای نشر تنها دو سخت‌افزار نیاز هست: رایانه و چاپگر، عملاً مؤسسه انتشاراتی و چاپخانه را کوچک کرده، در یک اتاق و روی یک میز قرار داده‌ایم. نشر الکترونیکی از دهه ۱۹۷۰ در جهان غرب و در اواخر دهه ۱۳۶۰ در ایران بتدریج رواج یافت. رواج گسترده رایانه‌های شخصی و اختراع دستگاه‌های چاپگر، نشر الکترونیکی را محقق ساخت. نشر الکترونیک از زمینه‌هایی است که سرمایه‌ها، اندیشه‌ها و تخصص‌های فراوانی را به سوی خود جذب کرده است. نوشته پیشرو به منظور شناخت بیشتر با این صنعت در جهان تنظیم شده است. در ادامه به معرفی یکی از مهمترین بنگاه‌های صنعت نشر الکترونیک در سطح جهان خواهیم پرداخت.

توجه به این نکته از این جهت اهمیت بالایی دارد که نسخه‌های الکترونیکی کتابها عموماً از قیمت بسیار پایین‌تری در مقایسه با نسخه‌های چاپی برخوردار است. سرعت رشد کتاب‌های الکترونیک در آمریکا نسبت به دیگر کشورها بیشتر است. در کشوری مانند چین که دارای قوانین داخلی سخت‌تر و بسته‌تری است رشد این صنعت با کندی پیش می‌رود.

مطالب این نوشتار بر آن است تا صنعت نشر الکترونیک را که صنعتی پویا و با رشد بسیار سریع است بررسی و ساختاری برای آن ترسیم کند. به این منظور ما سعی کردیم انواع شیوه‌های ارائه خدمات این شرکت‌ها را تحت پوشش قرار دهیم و آنها را طبقه‌بندی کنیم. در ذیل طبقه‌بندی ما از شیوه ارائه خدمات آمده است و به طور کلی مهمترین شرکت‌های ارائه دهنده این خدمات را معرفی کرده‌ایم:

۱. نرم افزارهای کتاب‌خوان.
۲. تولید کتاب‌های الکترونیک و نشر با استفاده از بسترهای موجود.
۳. نشر مستقل.
۴. خدمات جانبی کتاب‌خوانی (شبکه‌های اجتماعی کتابخوانی).
۵. تولید و فروش کتابهای صوتی.
۶. کتابخانه‌های دیجیتال.
۷. سخت افزارهای کتاب‌خوان.

📖 آمازون

آمازون یک شرکت تجارت الکترونیک آمریکایی است که جف بزوس در سال ۱۹۹۴ در سیاتل واشنگتن تأسیس کرد. این وبگاه در سال ۱۹۹۵ با عنوان فروشگاه آنلاین کتاب کار خود را آغاز کرد. آمازون تاکنون کتاب چاپی، کتاب الکترونیک، کتاب الکترونیکی مخصوص کتابخوان کیندل، کتابهای صوتی، ویدئو، موسیقی، نرم‌افزار و بازی، محصولات الکترونیکی مانند تلفن همراه و تبلت، پوشاک، جواهرات، و بسیاری محصولات متنوع دیگر اعم از محصولات نو یا دست دوم را از طریق اینترنت عرضه می‌کند. هم‌اکنون، این شرکت کتابخوان‌های الکترونیکی نیز تولید می‌کند که این محصولات مشتریان فراوانی در سرتاسر دنیا دارد. شرکت آمازون بیشترین درصد فروش را در بین فروشگاه‌های اینترنتی دارد. دلیل موفقیت این شرکت استفاده از همکاری در فروش بوده است که باعث شده تعداد فراوانی کار به صورت مستقیم و غیرمستقیم ایجاد شود. این شرکت در ابتدا با فروش کتاب کار خود را آغاز کرده و کتابهای کاغذی و سپس نسخه PDF آنها را عرضه کرد، اما در راستای استراتژی خود فعالیت‌های خود را گسترش داده و وارد بازارهای دیگر نیز شده است. بسیاری از فعالیت‌هایش را از طریق خرید شرکت‌های کوچکتر بسط داده است. هم‌اکنون آمازون صاحب ۳۵ برند گوناگون در زمینه ارائه خدمات گوناگون به صورت آنلاین است. چشم‌انداز این شرکت به این صورت نوشته شده است: (مشتری مدارترین شرکت در سطح دنیا، بطوری که هرکسی هرچیزی را که مورد نیازش است بتواند در اینترنت پیدا کند و با کمترین قیمت ممکن آن را بخرد).

📖 آمازون کیندل

آمازون کیندل (Amazon Kindle) سخت‌افزار الکترونیکی است که آمازون ساخته و منتشر کرده است و برای خواندن کتاب الکترونیکی و دیگر رسانه‌های دیجیتال به کار می‌رود. این وسیله در نسخه‌های کیندل، کیندل ۲، کیندل دی ایکس، کیندل کیبورد، کیندل تاج، کیندل فایر، و... غیره تولید می‌شود و اولین نسخه آن در ۱۹ نوامبر ۲۰۰۷ منتشر شد.

همچنین با انتشار نرم‌افزار کیندل برای گوشی‌های هوشمند، تبلت و کامپیوتر تحت سیستم مشتریان می‌توانند بدون خرید سخت‌افزار کتابخوان اختصاصی IOS عامل‌های ویندوز، اندروید، و به مجموعه کتابهای کیندل دسترسی داشته باشند.

از امکانات نسخه کیندل می‌توان موارد ذیل را نام برد:

- مرور و یادآوری مطالبی که خوانده‌اید.
- شناختن افرادی که علائق نزدیک به شما دارند.
- مدیریت کتابچه نوشتن حاشیه برآنه و نشانه‌گذاری در آن.

📖 نشر مستقیم کیندل

در سال ۲۰۰۷، آمازون سرویس جدید خود را با نام KDP عرضه کرد که نویسندگان به کمک آن می‌توانند به صورت مستقیم و بدون نیاز به واسطه کتابهای خود را به صورت الکترونیک منتشر کنند.

آمازون به نویسندگان مستقل بین ۳۵ تا ۷۰ درصد حق امتیاز چاپ می‌دهد. این کتابها در موضوعات مختلفی می‌باشد و یک تقسیم‌بندی که در سایت این شرکت انجام شده از قرار ذیل است:

- کسب و کار و سرمایه‌گذاری
  - کمیک‌ها و داستانهای مصور
  - محتوای آموزشی (EDU)
  - کتاب کودکان
  - ادبیات و داستان
  - رمان‌های جنایی و هیجان انگیز
  - کتاب‌های غیرداستانی
  - رمان‌های عاشقانه
  - کتابهای علمی تخیلی
  - رمانهای نوجوانان و جوانان
- مهمترین مزایای این نوع نشر از نظر آمازون:
- سریع وارد بازار می‌شود.
  - به دست آوردن پول بیشتر با ۷۰ درصد حق امتیاز.
  - کنترل داشتن بر فرایند فروش، امکان اعمال تغییرات در کتاب در هر زمان.

کریت اسپیس

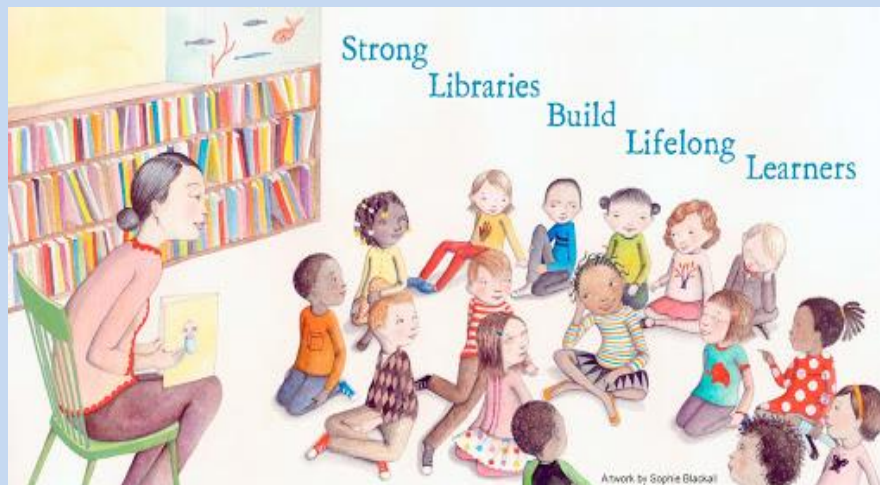
این شرکت از شرکتهای زیرمجموعه آمازون است که در زمینه نشر مستقیم فعالیت می‌کند. محصولات این شرکت محدود به کتابهای الکترونیک نمی‌شود و طیفی از فایل‌های صوتی و تصویری را نیز تحت پوشش خود قرار داده است. این شرکت با نام کستوم فلیکس لیز و بوک سرچ کار خود را آغاز کرد. کستوم فلیکس در سال ۲۰۰۲ با همکاری چهار نفر و به منظور حمایت از فیلم‌سازان مستقل کار خود را آغاز کرد. بوک سرچ در سال ۲۰۰۰ با گروه کوچکی از نویسندگان با هدف انتشار مستقیم کتاب توسط نویسندگان و حفظ حقوق و سودآوری برای آنها شروع به کار کرد. در سال ۲۰۰۵ هر دو شرکت مذکور توسط آمازون خریداری شدند. سال ۲۰۰۷ نام کاستوم فلیکس به کریت اسپیس تغییر کرد و در سال ۲۰۰۹ دو شرکت ادغام شدند و با نام کریت اسپیس به ارائه خدمات به مشتریان پرداختند.

آودیبل

شرکت آودیبل تولیدکننده و فروشنده کتابهای صوتی است. این شرکت هم از شرکتهای زیرمجموعه شرکت آمازون است. نرم‌افزارهای مخصوص برای گوش کردن به این کتابهای صوتی موجود است، IOS وجود دارد. نرم‌افزارهای این شرکت برای سیستم عاملهای ویندوز، اندروید، و... مناسب است. آودیبل را در سال ۱۹۹۵ دونالد کتز بنا نهاد و در سال ۱۹۹۷ اولین سخت‌افزار پخش فایل‌های صوتی را ارائه کرد. این شرکت در سال ۲۰۰۸ به خانواده آمازون ملحق شد. بسیاری از محصولات این شرکت را شرکت acx از سال ۲۰۱۱ تامین می‌کند.

نقش کتابدار معلم: راه‌های امروز و آینده

نقش کتابدار معلم پیچیده است و در واقع یک کار هیجان‌انگیز و چند وظیفه‌ای می‌باشد که بسیاری از این نقش‌ها نادیده انگاشته می‌شود. با این همه پیچیدگی بنابراین وظیفه ما چیست؟

استانداردهای ASLA (انجمن کتابخانه‌های آموزشی استرالیا) اقدام به تدوین استانداردهای برتری حرفه‌ای برای معلم کتابداران نموده است. این استانداردها در چارچوب عملکرد حرفه‌ای، دانش حرفه‌ای و تعهد حرفه‌ای تنظیم شده است. این استانداردها به توصیف نقش کتابدار معلم در قالب متخصص اطلاعات و معلم می‌پردازد.

کتابدار معلم در راستای نقش‌های یک معلم مثل برانگیخته شدن یادگیری مادام‌العمر، همکاری با همکاران مدرسه، تامین منابع درسی، همکاری با جامعه مدرسه، و به عنوان یک کتابدار در راستای دانش منابع اطلاعاتی، تکنولوژی و مدیریت کتابخانه عمل می‌کند. همکاری بین کتابداران و معلمان نیازمند روحیه همکاری و تشریک مساعی مشترک می‌باشد بطوریکه همه دست‌اندرکاران متوجه اهمیت و سودمندی برای خود و دانش آموزانشان باشند. در حال حاضر نقش کتابدار معلم و متخصص اطلاعات با نقش‌های زیر برجسته می‌شود:

➡ **معلم و آموزش‌دهنده:** در برنامه نویسی، آموزش و ارزیابی آموزشی دخالت می‌کند، همچنین مسئول سواد و توسعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی و ارتقاء سطح کتاب‌ها نیز هست. معلمان به عنوان شرکای مشارکتی آموزش، پشتیبانی آموزش و برنامه‌های یادگیری سواد اطلاعاتی را بر عهده دارند. دانش آموزان نیازمند الهام گرفتن، به پرسش گرفته شدن و مجهز شدن به دانش جدید هستند.

۱ - رقیه دهستانی، کارشناس ارشد مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی، برگرفته از سایت:

<http://thinkspace.csu.edu.au/melissawaldronlamotte/2014/08/25/the-role-of-the-teacher-librarian-current-and-future-pathways/>

📌 **مدیر منابع اطلاعاتی** که با توجه به نیازهای معلمان و دانش آموزان سعی در توسعه مجموعه منابع دارد و محیط فیزیکی و مجازی آموزش را مدیریت می‌کند. گیبون (۲۰۱۳) بیان می‌کند که یک کتابخانه مدرسه خوب باید مکمل برنامه درسی مقرر شده و مملو از کتاب‌های مورد علاقه، طنز، دی وی دی و وب سایت باشد. امروزه دانش آموزان به طیف گسترده‌ای از منابع و ابزارهای اینترنتی دست یافته‌اند و در واقع کتابخانه فراتر از ساعات مدرسه وجود دارد.

📌 **متخصص اطلاعات** که اطلاعات را برای دانش آموزان و معلمان قابل دسترس می‌سازد. از طریق پرسش که یک فرایند طبیعی در کودکان است ما به دانش آموزان در فرایند بازیابی اطلاعات کمک می‌کنیم (لوپتون ۲۰۱۲). نقش تخصص اطلاعاتی کتابدار معلم هم اکنون به مراتب از گذشته پررنگ تر است. دانش آموزان نیاز مند تعلیم شیوه‌های جستجوی کارا در قالب اخلاقیات و به شکلی مفید هستند (مان، ۲۰۱۱). همچنین دانش آموزان برای رو در رو شدن با چالش‌های نیازهای اطلاعاتیشان و فرا گرفتن مهارت‌های جستجو برای ادامه زندگی نیازمند راهنمایی‌های کتابدار معلم هستند (هریس، ۲۰۱۱). به علاوه کتابدار معلم باید به دانش آموزان مهارت ارزیابی را بیاموزد (هریس، ۲۰۱۱)

به عنوان متخصص اطلاعاتی آموزش فراگرفتن مهارت‌های تفکر انتقادی و توسعه این مهارت‌ها در دانش آموزان از وظایف کتابدار معلم است (جان استن، ۲۰۰۹).

📌 **همکار** که شریک در برنامه‌ریزی درسی و خالق منابع به شکلی قابل فهم برای دانش آموزان می‌باشد (پورسل ۲۰۱۰). کتابدار معلمان می‌توانند به عنوان شرکای آموزشی در جهت توسعه بیشتر برنامه‌ها به معلمان مدرسه کمک کنند. با همکاری بسیاری از کارهای بزرگ به سرانجام می‌رسد. علاوه بر همکاری با معلمان، با مدیر مدرسه نیز باید تشریح مساعی صورت پذیرد. روابط کتابدار معلم و مدیر مدرسه سرنوشت ساز است. مدیران مدارس باید از کتابخانه‌های آموزشی حمایت کنند هم به خاطر دانش آموزانشان و هم به خاطر تمایل به داشتن کتابخانه‌ای ارزشمند این کار ضروری است.

📌 **راهنما** نقش مهم دیگری است که باید به آن اذعان کنیم. راهنمایی و هدایت به عنوان مهم‌ترین نقش کتابدار معلم در نظر گرفته شده است، چرا که پایه و اساس نقش‌های مختلف دیگر را فراهم می‌کند. تنها با انتخاب نقش معلم نقش راهنما نیز به خودی خود انتخاب می‌شود. چه این مساله بطور طبیعی قابل فهم باشد یا نباشد معلمان خواه نا خواه در طول زندگی شغلی خود نقش هدایت گر و راهنما را دارند.

📌 نتیجه‌گیری

نقش کتابدار معلم یک نقش چند وجهی است، که قابلیت ایجاد تغییر در برنامه‌های مدرسه و روند یادگیری دانش آموزان را دارد (تاد ۲۰۰۴). از جمله نقش‌های کتابدار معلم، ایجاد ارزش افزوده به آموزش می‌باشد (گرین ۲۰۰۴). کتابدار معلمان در حقیقت باید شرکای آموزشی بی‌ریایی باشند که نقش فعالی در فرهنگ یادگیری دارند. نقش کتابدار معلم پویا، در حال تحول، فعالانه، خلاقانه و نوآورانه است. معلم کتابداران باید مشتاق، ماهر و آگاه باشند و قادر باشند به دیگران نیرو ببخشند و آنها را به کار گروهی تشویق و ترغیب نمایند که در نهایت باعث ارتقاء یادگیری در دانش آموزان می‌شود.

